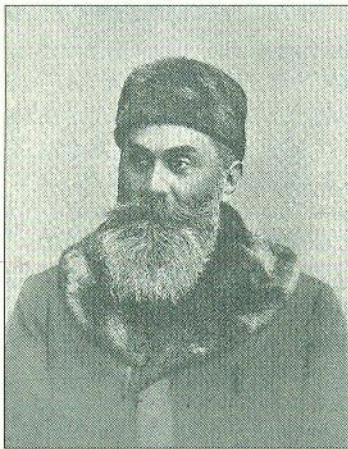

I. РУСОФІЛИ В ПЕРЕДДЕНЬ ОКУПАЦІЇ

«Карпато-русский освободительный комитет». – Прокламція русофілів до галицького народу. – Довірочні інформації для російських офіцерів. – Вірнопідданча телеграма. – Дудикевич¹ на авдієнції у царя. – Маніфест в. кн. Николая Николаевича. – «Прикарпатская Русь».

У самім початку кампанії 1914 р., – пише офіційна русофільська реляція, – за ініціативою одного з офіцерів російської служби, видні преставники галицького культурного і громадського життя, що знаходилися завдяки щасливому випадкови в тім часі в Росії, zaloжили в Києві окремий комітет, якого велике значення легко зрозуміти, коли прийняти на увагу, що в склад його увійшло кількох членів галицького «Народного Совета» («Современная Галичина» – про се нижче).

Володимир Дудикевич

Офіцер, що дав ініціативу до сього діла, се, без сумніву, гр. Володимир Бобринський, який вступив добровольцем у російську армію і носив ступень корнета. «Визначні» діячі – се адвокати д-р Маріян Глушкевич зі Львова, д-р Михайло Сохоцький з Турки, д-р Юліян Сьокало і редактор «Прикарпатской Руси» д-р Семен Лабенський; до Росії приїхали «для отдыха», спершу проживали в Одесі у близьких зносинах з чорносотенним діячем проф. Казанським, слідом візвано їх до Києва, куди приїхали 10 серпня. У Львові говорено, що виїхали з Галичини по процесі Бендасюка², в переддень арештування, на пересторогу вшехпольських приятелів.

Дня 11 серпня відбулися в Києві основуючі збори комітету, який дістав назву «Карпато-Русский Освободительный Комитет» (КРОК). Головою став Яворський, секретарем Лабенський, три інші підписувалися як члени. Ціль і завдання комітету були такі:

1. Освідомлювати російську суспільність і освобожуджуючу російську армію про історичні переживання і теперішнє національно-культурне і політичне положення руського Прикарпаття.
2. Опікуватися військовими втікачами і полоненими руськими галичанами.

¹ ДУДИКЕВИЧ Володимир Теофілович (1861-1922) – галицький громадський і політичний діяч-русофіл, юрист, доктор права, директор гімназії у Станиславові, депутат Галицького сейма (1908), творець і активіст Рускої народної партії в Галичині, організатор «Русского народного совета Прикарпатской Руси» і його перший голова (1914-1915). Заарештований більшовиками в Ташкенті, помер в тюрмі у 1922 р.

² Львівський судовий процес – один з крупних судових процесів в Галичині напередодні I світової війни проти москвофілів. Суд тривав в березні-червні 1914, хоча 4 арештованих осіб (священники Максим Сандович і Ігнатій Гудима, студенти Семен Бендасюк і Василь Колдра) перебували в ув'язненні з 1912 р. Усі вони активно пропагували православ'я і російську культуру. Їх звинуватили у державній зраді, шпигунстві, образі католицької віри і пропаганді «російського патріотизму». За рішенням присяжних-поляків 6 червня 1914 р., усі звинувачені були визнані невинними за усіма пунктами звинувачення.

Середниками до сього служити:

а) видавання періодичного органу – газети під заг. «Прикарпатская Русь» і летучих листків:

б) устроювання публічних зборів і промов.

В разі окупації Східної Галичини російськими військами К. Р. О. К. переноситься до Львова і передає свої повновласти «Народному Советови».

Напрями діяльності були досить різнородні. У «десятках тисяч» примірників видано прокламацію, яка мала іти між народ і військо. Текст сеї відозви (з датою 29. VII. 1914) є такий:

«Многострадальный Русский Народ
Галицкой земли!

Многострадальный Русский Народ Галицкой земли!

БРАТЯ И СЕСТРЫ!

Велик Богъ Земли Русской!

Шестьсотъ лѣтъ стонала наша Галицкая Русь въ чужомъ ярмѣ!

Шестьсотъ лѣтъ стоналъ въ лютой неволѣ многострадальный народъ русскаго Галича!

Шестьсотъ лѣтъ лились горячія слезы сыновъ Галичины.

Братья и сестры!

Велик Бог Земли Русской!

Шестьсот лет стонала наша Галицкая Русь в чужом ярме!

Шестьсот лет стонал в лютой неволе многострадальный народ русского Галича!

Шестьсот лет лились горячие слезы сынов Галичины.

Шестьсот лет текла у нас русская кровь на потеху врагам нашего народа и всей Великой Руси.

Шестьсот лет трудился Ты, несчастный русский мужик-хлебороб, в поте чела, не для себе и своих деток, а для тех, что тебя сковали в цепкие ланцюхи и держали в неволе.

Страдал Ты, истекал кровью и слезами, но заносил горячие мольбы перед Престол Всевышнего и ждал искупления.

Но проходили годы и сотни лет, а вместо искупления враг теснейше сковывал тебя в ярме неволи.

Коли першии вороги твои довольствовались плодом твоего тяжкого труда и неповинной кровью твоих дедов и прадедов, последний твой повелитель и враг – злопаятная Австрия – напоселась на твою душу, на твою Веру, на твое славное имя Русь, русский. Поруганы наша церковь и православный трираменный крест.

В народ внесена зараза братоубийственного раздора. Расколел его враг на две части, напустил одних на других и, погираючи руки, ждал, когда наш народ своей несгодю сам себя сотрет с лица Галицкой Руси.

Казалось, не будет искупления, не засияет на нашей несчастной родине луч русского свободного солнца.

Но Велик Бог Земли Русской!

Он подверг Тебя, Русский народ Галича, тяжкому испытанию, но не забывал о тебе. Он готовил тебе свободу и лучшее будущее!...

***

По велению Всевышнего славное и непобедимое воинство Православного Русского Царя вступило на Галицкую землю, чтобы принести ей несчастному народу

волю и счастье, чтобы принять его в просторный и достатный дом одной, неразделимой русской Родины.

Открывай храмы и преклони же колена, вознеси Ты, русский мужик Галичины, к Престолу Всевышнего горячую молитву!

Радуюсь искуплению, благодари Всевышнего за посланное счастье.

Не перерывая молитву, бери крест и хоругви, и с торжественным пением молитвы: «С нами Бог!» – встречай Православное Русс. Воинство, которое несет тебе не только широкий простор земли и хлеб для утоления голода телесного, но несет тебе также твое незапятнанное имя Руси, несет тебе православную веру твоих предков, несет тебе волю и свободу русского человека на своей родной русской земле.

* * *

Ты же, несчастный русский галичанин, которого жестокая судьба заставила в рядах вражеской армии с оружием в руках выступить против своих братьев, несущих нашему народу искупление, осени себя крестным знамением, благослови ту хвилю, в которую совершается освобождение родной земли.

Кидай оружие и отдавайся Православному Воинству, которое примет Тебя не як военного пленника, а як родного брата, вертаючогося с неволи под стрехи родной хаты.

Кидай оружие, чтобы в велику хвилю освобождения Галицкой Руси не лилась кровь брата от руки брата.

* * *

С теми словами под сю великую хвилю звергаемся до тебя, Русский народ Галича, мы, твои сыны, которых судьба случайно вынесла за пределы родного края и дала нам возможность в матери городов русских, древнем Киеве, содействовать великому делу освобождения родного народа.

Киев, 29 июля 1914 г.

За Карпато-Русский Освободительный Комитет:

Председатель : Д-р Ю. А. Яворский, писатель.

Секретарь: С. А. Лабенский, редакт. «Прикарпат. Руси», член. Нар. Сов. Гал. Руси.

Члены:

Д-р М. О. Глушкевич, член Нар. Сов. Г. Р.

Д-р Ю. И. Секало, уезд. организатор Рус. Нар. Организации.

Д-р М. Е. Сохоцкий, член «Народного Совета Галицкой Руси».

К. Р. Освободительный Комитет постарався також о офіціальне видання для офіцерів, що мали удатися до Галичини. Се невеличка книжочка (стор. 38 з картою 32) з таким заголовком:

«Доверительно.

Для широкого ознакомлення з. з. офицеров Действующей армии.

Современная Галичина.

Этнографическое и культурно-политическое состояние ее в связи с национально-общественными настроениями.

Записка, составл. при Военно-Цензурном отдел. Управл. Генерал-Квартирм. Штаба Главнокомандующего Армиями Юго-Западного Фронта (Июль 1914 г.)

Походная типография Штаба Главнокомандующего Армиями Юго-Западного фронта. 1914».

Книжечка складається з чотирьох частин. У першій подано перегляд національних відносин у Галичині, головні статистичні дані про населення і його заняття; говориться про «русский элемент», поляків, жидів і німців. Далі сказано, як діляться культурні, політичні й економічні сили в Галичині – головню узгляднені «русские». Друга частина знайомить з діяльністю русофільського «Народного совета» і «Русской Рады». В третім відділі подано звістки про діяльність К. Р. Освободительного Комитета і приведено його відозву до галичан. Сі обі части підносять значення русофільської роботи в Галичині і стараються з'єднати для неї симпатії освободителів³. Найбільше цікава четверта частина, де зілостровано настрої галицької людности. Український рух представлено як інтригу інтелігенції без політичного значення, штучний, легкий до підірвання.

«При окупації краю досить було би закрити видання «українських» органів і установити надзир за українцями у Львові і в таких провінціональних центрах, як Стрий, Перемишль, Тернопіль, Станиславів, Коломия. По селах надзир, у подавляючій більшості випадків, переведе само селянство (сільські вїйти і сільська поліція).

Для активних виступів «українців» проти окупаційних властей нема ніякого ґрунту. До того ж головні світочі антиросійської нагінки безсумнівно будуть воліти втікати з відступаючими австрійськими військами. Але можливо, що австрійське правительство в часі мобілізації роздало оружжя «українським» організаціям у деяких великих містах. Можливо також, що оружжям обділені визначні представники т. зв. «українського табору». Хоч поважної сили ті організації не представляють, але на випадок уоруження, прийдеться з ними числитися, хоч як се болючо для нас, росіян.

Як треба відноситися до українофілів?

До селян, притягнених на лоно сього табору, треба відноситися, поки нема активних виступів, прихильно і навіть упереджуюче. Їх грубо обманювала їх властолобна інтелігенція, і вони не могли зорієнтуватися у тім, бо не знали великоруської і малоруської історичної і побутової правди.

До інтелігенції треба відноситися вижидуючо: може бути, що своїм поведенням і свідомістю реального положення речей, дасть нам забути давне і нам не прийдеться приміновати суворих законів воєнного часу».

Інакше дивиться русофільське видання на поляків, і то не тільки вшехполяків, але і на польський загал.

Дух «народових демократів» різко антинімецький. Вони якби шукають, крім сього, примирення з Росією. Можна ожитати, що на випадок, як російські війська увїдуть у Галичину, «народова демократія» вестиме себе коректно, навіть прихильно;

³ Як далеко ішли русофілі в своїх услугах для армії, показує приміщена на кінці карта Галичини: на ній означені місцевости, де мешкають члени Русского Народного Совета, і при тім подані назвиська тих же діячів. — Прим. автора.